

Stručni rad

Tri osnovna tipa odgoja djeteta

Karmen Porenta

O.Š. Karla Destovnika- Kajuha, Jakčeva ulica 42, Ljubljana.

Sažetak

Obrazovanje uključuje integrirani, cjelovit razvoj osobnosti. U procesu odgoja važni su individualni i društveni aspekti koji se očituju kroz vrijednosti i ponašanje pojedinca i društva. Kako će se osobnost pojedinca razvijati ovisi, između ostalog, o obrazovnim pristupima koje pojedinac dobiva od rođenja. Obrazovanje je najvažniji vodič za formiranje osobnosti. U članku ću opisati tri obrazovna pristupa ili stila i koje su njihove funkcije. Govorit ću o tipu permissivnog odgoja, represivnom ili autoritarnom odgojnom konceptu i autoritativnom odgojnom stilu te o tome kako ti odgojni stilovi utječu na dijete ili učenika.

Ključne riječi: permissivni odgoj, represivni odgoj, autoritet, stav, vrste odgoja

1.Uvod

Obrazovanje znači namjerno djelovanje odrasle osobe usmjereno prema drugome, obično djetetu ili adolescentu. Riječ je o međuljudskom odnosu gdje je prvi svjestan dosega svojih postupaka u većoj mjeri ili na drugačiji način od ostalih u odnosu. Pojam obrazovanje obično koristimo za označavanje odnosa između roditelja i djece te učitelja i učenika. Poznajemo tri osnovne vrste obrazovanja ili odgoja: permisivno obrazovanje, autoritarni odgoj i autoritativan odgoj. Također postoje različite vrste autoriteta: položajni autoritet: proizlazi iz položaja, npr. položaja učitelja, karizmatični autoritet: proizlazi iz kvaliteta ličnosti, unutarnji autoritet: koji je vezan za dio osobnosti u kojem su zapisane moralne norme, mogli bismo reći i savjest, vanjski autoritet: potječe iz društvenog okruženja osobe, anonimni autoritet: može se nazvati i manipulacijom, jer se radi o prikrivenom utjecaju na dijete, iracionalno: dolazi iz moći nad ljudima i manifestira se kao internalizirani autoritet.

2.Tri osnovne vrste obrazovanja:

1. Permisivno obrazovanje - roditelji ne postavljaju nikakve zahtjeve niti obveze.
2. Represivni ili autoritarni odgoj – temelji se na zastrašivanju i sputavanju.
3. Autoritativan odgoj – od djeteta se postavljaju velika očekivanja, ali mu se istovremeno pruža odgovarajuća emocionalna podrška.

3. Permisivno obrazovanje

U permisivnom obrazovanju dijete je središte obitelji, a ne roditelji. Roditelji daju svojoj djeci ono što žele. Dijete je kao mali faraon, a roditelji su robovi koji ga služe sprijeda i straga i dužni su o svemu brinuti. I upravo takva djeca na kraju optužuju svoje roditelje da su loši jer, primjerice, osmogodišnjak nema pametni telefon. Glavno pravilo je da je dijete sretno danas i sada. Ako nije, roditelji misle da su nešto pogriješili. I iako imaju dobre namjere i žele samo najbolje za svoje dijete, popustljivim roditeljstvom se može postići upravo suprotno.

Dijete tako postaje vođa u obitelji, sve mu je dopušteno, uvijek iznova čuje samo: "Da" Uvjerava se da se sve vrti oko njega, dobiva osjećaj viševrijednosti, uči kako postići svoje ciljeve manipulacijom. Roditelji koriste manevre poput podmićivanja, kompromisa, samožrtvovanja, zanemarivanja, propovijedanja i prigovarivanja, kao rezultat toga dijete odrasta u vrlo nestabilnim okolnostima.

3.1.Prednosti permisivnog obrazovanja:

- Djeca smiju reći što misle, ne vrijede samo riječi i volja roditelja.
- Budući da znaju da će ih mama i tata voljeti što god radili, samopouzdaniji su od ostalih vršnjaka.
- Potiče ih se na kreativnost, što dovodi do toga da imaju mnogo hobija i vrlo bujnu maštu.

- Konfliktnih situacija je jako malo jer roditelji nastoje ispuniti njihove želje i potrebe.

3.2. Nedostaci permisivnog obrazovanja:

- Ističu da je ovakav odgoj povezan s problematičnim ponašanjem u odrasloj dobi.
- Primjećeno je da djeca internaliziraju svoje probleme i ne pokušavaju ih riješiti.
- Djeca ne razvijaju pravi osjećaj gdje su granice jer roditelji samo reaguju na njihove postupke, ali im ne postavljaju unaprijed pravila i sankcije ako ih prekrše.
- Ne razumiju u potpunosti što znači poštivati nekoga, što može postati izazov u školi.
- Nisu navikli čuti: 'Ne', pa se jako iznenade kad to čuju od nekog drugog izvan kuće, pogotovo u školi. Dijete tako postaje problem kod kuće i u školi.
- Roditelji dopuštaju djeci da iskuse svašta prije nego što odrastu i tako proizvode nezadovoljne, razmažene male odrasle osobe.

4. Represivni ili autoritarni odgoj

Zagovornici autoritarnog odgojnog stila polaze od uvjerenja da nepopustljivošću prema unaprijed određenim pravilima, kaznama i nagradama mogu postići željeno ponašanje. Naglašava negativna odgojna sredstva poput zabrana, ograničenja, kontrole, stezanja i uvjeravanja kako bi se otklonile djetetove pogreške. Komunikacija je jednosmjerna, dijete je gurnuto u ulogu primatelja, a odgajatelj vlada.

Represivni odgojni stil karakterističan je za patrijarhalni tip obiteljskog odgoja i za sve one odgojne koncepte koji se temelje na pretpostavci da je temeljna zadaća odgoja prenijeti na dijete moralna pravila, norme, vrijednosti i načine ponašanja uspostavljene u društvu. Rezultat je poslušna, odana osoba. Tako dijete uči potiskivati nedolično ponašanje jer se boji kazne, poslušno je zbog straha od kazne.

4.1. Nedostaci represivnog ili autoritarnog obrazovanja:

Na taj način nikako ne možemo razviti djetetov moralni sustav vrijednosti. Često mrzi onoga tko ga kažnjava. Dijete tako uči ono što ne želi, ali ne i ono što je poželjno i primjereno. Na kraju, djecu učimo da probleme rješava snaga, odnosno da onaj jači pobjeđuje slabijeg.

5. Autoritativno obrazovanje

Ovaj stil roditeljstva pojavio se posljednjih godina kako bi prevladao slabosti represivnih i permisivnih stilova roditeljstva. U prvom planu je uvažavanje mišljenja djeteta, njegove individualne prirode i razvojnih potreba. Cilj autoritativnog obrazovanja je podržati djetetova jaka područja, koja uključuju razvoj moralnog prosuđivanja. Važno je ne kritizirati djetetovu osobnost, već njegovo ponašanje. Disciplina i kažnjavanje su bitni.

Disciplina mora biti prisutna od djetetova rođenja nadalje, kako bi se dijete podredilo moralnim pravilima, ali je potrebno dopustiti određenu dozu slobode. Kazna bi trebala biti orijentirana na ponašanje i trebala bi ojačati djetetov osjećaj odgovornosti, pravde i reda.

Obitelj je u ovom odgojnom stilu fleksibilna, a pojedinac samostalna i odgovorna osoba. Roditelji razumiju dijete, poštuju ga i daju mu primjer. Autoritativan odgojni stil potiče odgovorno i samostalno donošenje odluka, postupno smanjuje ovisnost o roditeljima, uči prihvaćanju kompromisa, poštivanju drugih i samokontroli.

5.1.Prednosti i važnost autoriteta za dijete:

Tendencija eliminacije autoriteta postoji već jako dugo, jer se kaže da autoritet ograničava djetetov razvoj. Na određenom stupnju ljudskog razvoja kritika autoriteta obrazovanja bila je opravdana, ali se zaboravilo da je autoritet i nešto pozitivno.

Autoritet u obrazovanju ne smije se ukinuti ako želimo postići autonomiju i slobodu u pojedincu. Majka djetetu predstavlja autoritet, htjela ona to ili ne. Autoritet je stoga u određenim trenucima neophodan, dijete želi autoritet, želi povratnu informaciju za osjećaj sigurnosti i povjerenja. Dakle, autoritet nije negativan, djetetu je apsolutno potreban za pravilan razvoj.

Autoritet je takozvana moć koja je odgajatelju potrebna da usmjeri djetetov razvoj u željenom smjeru. To je poseban oblik pedagoškog odnosa. Autoritet je neophodan u odgoju, ali moramo biti svjesni njegovog dometa, jer se može pretvoriti i u manipulaciju ili indoktrinaciju – nametanje moralnih vrijednosti djetetu.

6.Zaključak

Kada je riječ o načinu odgoja djece, prije svega moramo biti svjesni posljedica stroge i popustljive metode za pojedino dijete. Veliki utjecaj na dijete imaju roditelji i učitelji, jer ono nas prati od malih nogu. Djeca su poput spužvi, upijaju naše vrijednosti, uvjerenja i obrasce. Dakle, roditelji se moraju pobrinuti da budu dobar primjer djeci, da ćemo ih graditi i učiti što je zdrav i dobar odnos te dati djetetu dovoljno vremena da se bavi njima. Najčešće se lomi upravo u zadacima roditelja, jer ih oni sami ne shvaćaju ozbiljno, odmahuju rukom na sve to, a onda se čude zašto je dijete zbunjeno i neuko.

Dakle, vrlo je važno kakav smo primjer djeci. Djeca nas oponašaju u svemu, bilo dobro ili loše. Naravno, kasnije ih inspiriraju i prijatelji i drugi ljudi koji su im zanimljivi. Bitno je kakva smo mi slika za njih, jer možemo pričati o onome što nam se ne sviđa, kad ta slika drugdje nije najbolja.

Važni elementi također uključuju odnos između nas i djeteta, odn pažnju koju joj pridajemo. Vrlo je važno jesmo li prema djetetu ljubazni, puni ljubavi ili ga zadirkujemo. Važno je ono što opetovano primjećujemo. Primjećujemo li i ističemo sve ono što nam se sviđa, što ga čini dobrim, njegove dobre osobine. Ili primjećujemo i ističemo sve ono što nam se ne sviđa, njegove pogreške, loše osobine. Svi imamo dobrih i loših osobina, ali ono što ističemo kod djece raste.

Iznimno je važno i vrijeme koje provodimo zajedno s djetetom. Danas je većina poslova takva da su roditelji dugo odsutni, pa se malo vremena mogu posvetiti djeci. Djeca su u velikoj mjeri prepuštena sama sebi, brzo otkrivaju svijet interneta i računalnih igrice, a time se razvijaju novi soj hiperaktivne i ovisničke djece.

7.Literatura

- [1.] <https://www.minicity.si/si/novice/prednosti-in-slabosti-permisivne-vzgoje#>
- [2.] Juhant M. (11. 8. 2022). Permisivna vzgoja – je res v otrokovem najboljšem interesu? Vzgoja.si. https://vzgoja.si/permisivna-vzgoja/?gclid=CjwKCAjwzNOaBhAcEiwAD7Tb6M6ZsRzDss-khbsagE1RKgbgndgd9sWcMANxon96_WrcjWq4RPxSqRoCkKUQAvD_BwE
- [3.] Arnuš, S. (2010). Avtoriteta v vzgoji in postavljanje mej. Pridobljeno s <https://dk.um.si/Dokument.php?id=12708>
- [4.] Peček, M. (2009). Moč vzgoje: sodobna vprašanja teorije vzgoje. Ljubljana: Tehnična založba Slovenije.
- [5.] Ručigaj Z. (14. 11. 2022). Kaj je vzgoja otrok? Zastarse.si. <https://zastarse.si/vzgoja/kaj-je-vzgoja-otrok/>
- [6.] Verbič, L. (2013). Vzgojni stili in odnosi v družini. Pridobljeno s http://pefprints.pef.uni-lj.si/1877/1/DIPLOMSKO_DELO.pdf